

Samen houden we het landschap mooi!

#2

Nieuwsbrief
juli 2013

Landschapsbeheer Groningen

1983-2013
30 jaar!
aan kennis en ervaring

Natuur en landschap
vragen om een heldere visie 2
Landschap in beweging 3
Tips voor de zomer 4

Wandelroute 5
Onderzoek mechanisch kappen 7
Baanbrekende vrijwilligers 7
Mien toentje 8

Landschapsbeheer
Groningen

Westernieland: een dorp waar veel gebeurt

Wanneer je mensen aanspreekt op wat ze goed kunnen en je zet er met elkaar de schouders onder, dan kan er ook in een dorp met 'maar' 250 inwoners veel tot stand worden gebracht. Dat bewijzen de inwoners van Westernieland.

In dit dorp, op twee kilometer van de Waddendijk tussen Pieterburen en Warffum, gebeurt veel. Zo verandert het door sloop leeggekomen terrein aan de Addingalaan beetje bij beetje in een dorpspark met verschillende elementen, waaronder een pluklaan met veldbloemen, fruitbomen en bessenstruiken, een vredesboom, amfitheater, evenemententerrein en zo mogelijk een ecocathedraal. Ook de speeltuin is geheel vernieuwd. De geschiedenis van het dijklandschap wordt ontsloten met een dorpsommetje. "Kijk", wijst Koos Eising vanaf de dijk, "dit land is nog maar zo'n zestig jaar oud, maar als je je omdraait, zie je een eeuwenoud landschap." De secretaris van de Vereniging Dorpsbelangen Westernieland is enthousiast over de route die het dorp heeft uitgezet (zie ook pagina 5). Het is een wandeling door de tijd. "We denken erover om oude dijkdoorbraken te herstellen. Van het een komt het ander."

Bewonerswensen

Koos Eising kent die dynamiek vanuit zijn bestuursfunctie bij

Natuur en landschap vragen om een heldere visie

Als Landschapsbeheer maken we ons zorgen om het Groninger landschap. En we zijn niet de enige. Natuur en landschap in onze provincie vragen, nee schreeuwen, om visie. Om politici te inspireren de juiste keuzes te maken en prioriteiten te stellen hebben acht organisaties gedeputeerde Henk Staghouter op 4 juni een Inspiratiedocument aangeboden.

Dit document is het resultaat van een inspiratiedag waarop wij samen met zeventig betrokken burgers en boeren hebben gebrainstormd over hoe we ook in deze tijd kunnen blijven zorgen voor een kwalitatief goed landschap. We hebben hen gevraagd met ons mee te denken en aan te geven wat zij zelf kunnen doen om het beheer van het landschap te regelen en wat zij daarvoor nodig hebben van ons als maatschappelijke organisaties en van de politiek.

Er kwamen op deze dag veel goede en bruikbare ideeën naar boven. Burgers en boeren zijn bereid verantwoordelijkheid te nemen voor het landschap, maar, gaven ze aan, dan moeten politici en bestuurders ons dat ook mogelijk maken. Zij moeten verantwoordelijkheid durven overdragen en de zorg voor het landschap daadwerkelijk samen met burgers en boeren oppakken.

Gedeputeerde Henk Staghouter gaf eind mei bij de voor-

dracht van de Nota Natuur aan Provinciale Staten aan dat GS onze zorgen delen. Natuur en landschap verdienen wat hem betreft een hoofdrol in de provincie. Voor de natuur ligt er met de nota een visie over de invulling van die rol. Deze visie is in samenspraak met maatschappelijke organisaties tot stand is gebracht. De uitdaging voor de komende maanden is op eenzelfde wijze een goede visie op landschap tot stand te brengen. Wij gaan die uitdaging graag samen met de gedeputeerde en andere betrokken landschapspartners aan.

Jacqueline de Milliano,
directeur Landschapsbeheer Groningen

de Koninklijke Nederlandse Heidemaatschappij. Hij was benieuwd wat maakt dat die in het ene dorp wel opgang komt en in het andere niet. Een enthousiaste club mensen, een aantal successen en het inschakelen van de juiste partners zijn belangrijke factoren, heeft hij in Westernieland gemerkt. "We zijn drie jaar geleden begonnen met het opstellen van een dorpsvisie. De wensen van de bewoners hebben we in kaart gebracht door studenten van de Hanzehogeschool enquêtes te laten houden. Ook hebben we keukentafelgesprekken gevoerd en thema-avonden georganiseerd."

Prijs

Om het papier snel een concrete follow-up te geven, besloot de Vereniging Dorpsbelangen een aantal realistische plannen uit de dorpsvisie te lichten. Er werden werkgroepen in het leven geroepen die daarmee aan de slag zijn gegaan. Maar de echte boost kwam volgens Eising toen de dorpsvisie een prijs van 12.000 euro won in het project Vitale dorpen. "Daardoor ontstond er een nieuwe dynamiek. Ook bewoners die eerst de kat een beetje uit de boom keken, werden enthousiast."

Verrassend

Inmiddels heeft het dorp een kleine metamorfose ondergaan. Westernieland is zowel voor bewoners als voor bezoekers aantrekkelijker geworden, vindt penningmeester Gerben Edens van de Vereniging Dorpsbelangen. "Ik vond het

mooi en ook wel verrassend dat bewoners ook vooruitstrevende ideeën als een ecocathedraal zonder meer omarmden." Net als Eising sloot Edens zich bij de Vereniging Dorpsbelangen aan om als nieuweling in te burgeren in Westernieland. Naast alle fysieke verbeteringen, is ook de toegenomen sociale cohesie voor hem een belangrijk resultaat van de revitalisering van het dorp. "Oude en nieuwe inwoners hebben elkaar beter leren kennen, onder meer door de krant die we maken om bewoners te informeren over de plannen en bij te praten over wie wat doet in Westernieland."

Landschapsbeheer in Westernieland

Goede partners zijn onmisbaar in het uitvoeren van een dorpsvisie, weet Koos Eising. Hij zocht daarom bewust contact met verschillende partijen, waaronder Landschapsbeheer Groningen. "Ik kende LBG uit het lezingencircuit. Ze hebben deskundigheid en ze weten veel over fondsen en subsidies. Als je daarvan gebruik kunt maken, gaat het balletje rollen."

Meer over Westernieland:

Pagina 7: rubriek *Baanbrekende vrijwilligers*

Pagina 8: rubriek *Mien toentje*

Landschap in beweging: deel 31

Goed nadenken

Als het huis op instorten staat, bouw je er geen nieuwe kamer aan. Dat geldt ook voor het Groninger Landschap. Cultuurlandschappen vragen regelmatig onderhoud. Als daar geen geld voor is, raakt het landschap in verval en dat leidt uiteindelijk tot verlies.

In tijden van schaarste moet je goed nadenken waaraan je je geld uitgeeft. Er wordt gesproken over versneld aankopen van grond voor de uitbreiding van de EHS. Natuurlijk moet die er komen, maar verdient dat prioriteit? We hebben twintig jaar geïnvesteerd in herstel van karakteristieke landschapselementen als houtsingels, poelen en boerenerven. Als de vraag is, waar we meer verlet van hebben, van nieuwe natuur of behoud van die elementen, is het antwoord voor mij duidelijk. Wat je verliest, krijg je nooit meer terug. Dat moet dus worden voorkomen.

Vanuit die filosofie is ook de lepenwacht opgericht. De iep is karakteristiek voor het zoekleigebied. Hij hoort in het landschapsbeeld. Maar hij dreigde te verdwijnen. We hadden een uitval van 10 tot 15 procent per jaar. Dan is het dus in tien jaar gebeurd. Die dreiging heeft de lepenwacht succesvol gekeerd. Door de collectieve aanpak de uitval terug van 14 naar minder dan 1 procent. Via het Waddenfonds lukt het de lepenwacht ook nieuwe iepen aan te planten.

Gemeenten willen de succesformule van de lepenwacht ook kunnen inzetten voor andere boomziekten, als de kastanje-

ziekte en de essentaksterfte. Maar omdat zij aan de lepenwacht bijdroegen naar rato van het aantal iepen binnen hun grenzen, ging dat wringen. Je kunt een voetballer geen contributie voor de hockeyvereniging vragen. En als we één ding van de lepenwacht hebben geleerd, is dat hoe belangrijk het is dat iedereen meedoet. Boomziekten kun je niet bestrijden als je bij de gemeentegrens halt moet houden.

Daarom is de lepenwacht omgevormd tot Bomenwacht. Gemeenten en andere boomeigenaren kunnen bij de Bomenwacht 'modulen' afnemen om gezamenlijk iets tegen de ziekte waarmee zij te maken hebben te doen. Ik hoop dat we onder meer advies kunnen geven en mogelijk resistente varianten van de kastanje en de es kunnen aanwijzen, om de soorten te behouden.

Het gaat ons niet om het redden van individuele bomen, daarvoor zijn andere organisaties. Het gaat ons om het landschappelijke beeld. Soms vraagt dat radicaal ingrijpen. Een houtsingel waarin nog maar een paar bomen staan, kun je beter helemaal opnieuw aanleggen dan met die paar bomen herstellen. Voor dat soort keuzes hebben we de kennis nodig van organisaties als Landschapsbeheer en de middelen om het juiste te kunnen doen: het huis bewoonbaar houden.

Bert van Mansom
Vice-voorzitter
Bomenwacht

Tips voor de zomer!

Heeft u zonnebloemen gezaaid?

Zorg voor stevige ondersteuning. De bloemen hebben straks niet alleen een decoratieve waarde maar als u ze droogt hebben uw kippen er ook nog wat aan!

Oogst regelmatig uw komkommers en courgettes.

Kleine, jonge groente smaakt veel beter dan de oudere. De planten zullen dan steeds weer nieuwe bloemen (eetbaar!) en dus vruchten dragen tot laat in het najaar.

Bessenstruiken aangeplant

Na het oogsten van de bessen en bramen kunnen de struiken teruggesnoeid worden. Denk ook eens aan oude fruitrassen zoals Kweeper of Mispel. Meer smaak en meer variatie in uw tuin.

In de zomer kunt u prima uw fruitbomen nog een snoeibeurt geven.

Zomersnoei levert minder loten op. Wilt u meer weten over snoeien kijk dan op onze website/webwinkel/particuliere erven voor het handboek 'Hoogstamfruit'.

Een vlier bloeit prachtig,

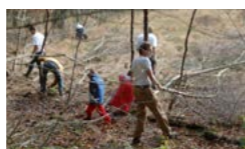
van de bloesems maak je uitstekende siroop en van de bessen heerlijke jam. Vogels vinden de bessen ook erg lekker!

Als u gaat snoeien in heesters, bomen etc,

denk om nog eventueel broedende vogels! Nog niet alle jongen zijn al uitgevlogen.

En ondertussen...

Er gebeuren nog veel meer dingen, omdat we niet alles uitgebreid in de nieuwsbrief kunnen plaatsen, hier een aantal korte berichtjes. Voor meer informatie over deze onderwerpen kunt u kijken op onze website. Wilt u op de hoogte blijven? Like dan ook onze Facebookpagina!

Aantal vrijwilligers stijgt naar 66.000.

Daarmee is Landschapsbeheer Nederland de grootste groene vrijwilligersorganisatie, iets om trots op te zijn!

Collectief document inspireert provincie Groningen tot andere kijk.

Gedeputeerde Staghouwer: "Nog dit jaar samenwerken aan nota Landschap."

Het Adelster Ommetje is geopend.

De 7,5 kilometer lange route geeft een mooi beeld van het dijklandschap rond het noordelijkste dorp van Groningen, een aanrader!

Gronings Groen: Feestelijk evenement voor alle groene vrijwilligers.

Zonder vrijwilligers geen mooi landschap. Met het feestelijk evenement Gronings Groen laten de Groningse natuur- en landschapsorganisaties alle groene vrijwilligers weten hoe zeer hun werk op prijs wordt gesteld. Op het programma staan onder meer inleidingen van Sharon Dijkma, Jaap Dirkmaat en Wouter van Dieren en tal van inspirerende workshops. U bent van harte welkom, op 20 september in het Stadspark in Groningen! Aanmelden via <http://bit.ly/GroningsGroen>

Gronings Groen
VOORAANKONDIGING
Voor Groningers met een groen hart
VRIJDAG 20 SEPTEMBER
 9.30 - 18.00 uur | Stadspark Groningen

2

Op Stap:

Elke editie een andere wandelroute

Gratis app en meer info: zie www.waddenwandelen.nl

Westernieland

3

Kolk Kaakhornsterweg

De kolken zijn ontstaan door dijkdoorbraken in de oude dijk, die vroeger gesitueerd lag vlak boven het dorp. Tijdens de beruchte Kerstfloed van 1717 werd bijna het gehele dorp weggespoeld. De kerk, hoewel zwaar beschadigd, is behouden gebleven. Het dorp werd hierna ten oosten van de kerk herbouwd.

5

Zeedijk

In de jaren '80 is de Ommelandezeedijk op delta-hoogte gebracht. Vanaf hier worden veel wadlooptochten georganiseerd.

7

Kerk Westernieland

Dateert uit de 13de eeuw. De toren is jonger. Op het oude kerkhof rond de kerk zijn nog rijk beeldhouwde graven te vinden van een robbenjagersfamilie: Jacob Tjarks Visser (1815-1873) die een villerij had. De pastorie naast de kerk is het geboortehuis van cabaretier Freek de Jonge.

4

Monument Linthorst Homanpolder

In 1939 begonnen de werkzaamheden voor de inpoldering van de Linthorst Homanpolder. In het kader van de werkverschaffing werden hier werklozen te werk gesteld. In 1940 kwamen dertien arbeiders van de inpoldering om het leven, toen de bus waarmee zij naar het station werden gebracht onder de trein bij Ranum kwam. Voor hen is bij de ingang van de polder een monument opgericht. Op het monument staat nog een veertiende naam van iemand die onder het werkspoorlocomotiefje op de dijk kwam.

Landschapsbeheer plant struweel aan voor akkervogels

Veel akkervogelsoorten hebben het moeilijk. Het verdwijnen van struweel is een belangrijke oorzaak van de achteruitgang. Daarom plant Landschapsbeheer op diverse plekken in de provincie nieuw struweel aan.

'Van de stakkers van de akkers naar de helden van de velden' is de titel van een Vlaams rapport uit 2005 dat ingaat op de oorzaken van de slechte situatie voor akkervogels en wat er aan maatregelen wenselijk is om het akkervogels weer naar de zin te maken. Voor onze provincie geldt eenzelfde situatie. In 1990 verscheen het rapport 'Akkervogels in Groningen'. Hierin werd gesteld dat het slecht gaat met de vogels in de grote akkerbouwgebieden van Groningen en 'dat het huidige landbouwbeleid voor de natuur (en ook voor de boeren) zeer ongewenst is'. Aandacht voor verbetering van de situatie voor akkervogels is er sinds die tijd wel. Er worden bijvoorbeeld praktische maatregelen genomen als stroken natuurbraak langs akkers. En er worden prachtige promotiebrochures met kleurenplaten- en foto's uitgegeven over agrarisch natuurbeheer en over akkervogels in het bijzonder.

Het nieuwe GLB vanuit Brussel wil ook zien dat er meer natuur voorkomt op het boerenland. Landschapsbeheer Groningen is momenteel betrokken bij het project 'Leefgebieden akkervogels'. Vanuit dat project wordt er onder meer onderzoek gedaan naar het voorkomen van de veldleeuwrik in een akkerbouwgebied van Oost Groningen en hoe deze soort het gebied gebruikt. Zo'n onderzoek kan uitmonden in aanwijzingen bepaalde beheermaatregelen toch anders uit te voeren. In 2012 deden Leo Stockmann en André Eijke naar van Landschapsbeheer onderzoek aan akkervogels (zie hun rapport 'Vogels op boerenland en slaperdijk in Noord Groningen' op www.landschapsbeheergroningen.nl onder nieuws, 18 juli 2012).

Een van de oorzaken van de achteruitgang van meerdere akkervogelsoorten is het verdwijnen van veel struweel door de schaalvergroting en omdat aanwezigheid ervan als lastig wordt gezien bij de boerenbedrijfsvoering. Toch proberen enkele agrarische natuurverenigingen aanplant van struweel

op het land van hun leden te stimuleren. Samen met Landschapsbeheer zijn acties bedacht als 'Struweel met vogelgekwel' (Wierde&Dijk in Noord Groningen) en Kneuenboschages (ANOG in Oost Groningen).

Dit voorjaar is aangeplant vanuit de actie 'Grauwe gors' (ANOG, Werkgroep Grauwe kiekendief en Landschapsbeheer). Ook heeft Landschapsbeheer struweeltjes aangeplant op de Middendijk (tussen Warffum en Westernieland). Dit dijkgedeelte is van Staatsbosbeheer. Om vertrapping en vraat van de jonge aanplant door vee, reeën en hazen te voorkomen zijn de struweeltjes voorzien van een stevige omheining. Ook in de omgeving van Tussenklappen (tussen Zuidbroek en Muntendam) zijn door Landschapsbeheer omheinde struweeltjes geplaatst. Hier moet landbouwer Peter Harry Mulder worden genoemd als stimulator van de aanplant in bermen (gemeente Menterwolde) en bij mestbassins. Dit najaar worden nog meer struweeltjes in Noord- en Oost Groningen aangeplant.

De struweeltjes worden het liefst geplaatst bij locaties waar ook natuurbraak aan de orde is. Onder andere patrijs, geelgors, grasmus, kneu, roodborsttapuit, paapje en hopelijk zelfs ook de bij ons zeer zeldzame grauwe gors zullen van het struweel kunnen profiteren. Om er te broeden, te fourageren, te schuilen en zangvogels mogen ook graag vanuit (de top van) een struik hun liedje laten horen.

Struweel aanleg

Baanbrekende vrijwilligers deel: 31, geschreven door Martine van der Lek

Martine van der Lek

'We hopen onze eigen fruitbomen de komende jaren goed te kunnen begeleiden.'

Begin van dit jaar werd ik benaderd door onze Vereniging Dorpsbelangen of ik wilde deelnemen aan een snoeicursus voor fruitbomen van Landschapsbeheer Groningen. Het achterliggende idee was dat we daarmee de fruitbomen in het nieuwe parkje in Westernieland zelf zouden kunnen onderhouden.

De theorie was helder en leerzaam, maar vooral het kolossale naslagwerk, voorzien van uitgebreide informatie, zal bij onze onderhoudswerkzaamheden nog regelmatig goed van pas komen. De praktijkdagen waren minstens zo leerzaam. De eerste dag betrof achterstallig onderhoud bij een boomgaard in Westernieland, de tweede onderhoudsnoei bij de Appelhof in Winsum. Ondanks de ijzige kou hebben we veel ervaring opgedaan, vooral door de professionele begeleiding en het werken in kleine groepjes. We hopen met deze ervaring onze eigen fruitbomen de komende jaren goed te kunnen begeleiden.

Praktijkdag

Landschapsbeheer onderzoekt mogelijkheden mechanisch kappen

Houtsingels horen in het landschap van het Zuidelijk Westerkwartier. Het onderhoud wordt vaak als arbeidsintensief en duur ervaren en het subsidiestelsel als te ingewikkeld en onvoldoende. Met de Agrarische Natuurvereniging (ANV) Boer & Natuur Zuidelijk Westerkwartier wilde Landschapsbeheer Groningen dan ook weten of houtsingels niet efficiënter kunnen worden onderhouden; tegen lagere kosten en met hogere opbrengsten.

Samen met de gemeenten Grootegast, Marum en Leek onderzochten zij of het clusteren van de werkzaamheden en mechanisch kappen daarvoor kunnen zorgen. Ze kregen hierover subsidie bij het NEND (Duurzame Energie Nederland Duitsland). De resultaten van het onderzoek waren positief.

Knippen

Versnipperen

Het clusteren van het beheer drukte de kostprijs. Bovendien bracht het snoeiafval meer op. De grote partij hout is voor opkopers interessant, onder meer vanwege de vervoerskosten.

Goede oogst

In totaal werd 12,5 kilometer houtsingel machinaal onderhouden. De machines knippen en versnipperen de bomen snel en efficiënt. De kwaliteit van het werk was uitstekend en dat geldt ook voor het vrijgekomen hout. In totaal leverden de singels ongeveer 400 ton houtsnippen, biomassa voor een houtkachel in de regio, en 200 ton stamhout.

Uitbreiding

De resultaten van het onderzoek laten zien dat mechanisch kappen mogelijk is en voordelen oplevert. Een mooi uitgangspunt voor Landschapsbeheer en de ANV om het collectief singelbeheer samen uit te breiden om de kosten van onderhoud laag te houden. Hiervoor staat al een vervolgproject in de startblokken

Landschapsbeheer
Groningen

Like onze facebookpagina en blijf altijd op de hoogte!

Als eerste onze nieuw-tjes weten, mee doen aan leuke wedstrijden en leuke, mooie foto's bekijken. Maar ook uw mening aan ons laten weten of uw foto's met ons delen :)

Landschapsbeheer Groningen

159 personen vinden dit leuk · 46 praten hierover · 6 waren hier

Vind ik leuk

Bericht

Mien toentje... 'Dit was vijftien jaar geleden niet gelukt'

Een jaar of drie geleden zijn hier twaalf woningen afgebroken. De vraag was 'wat doen we met het leeggekomen terrein?' Als bewoner van de Addingalaan kon ik me helemaal vinden in de plannen voor het park. Fantastisch. De omgeving wordt op een nette manier aangekleed.

We zijn begonnen met het vlak maken van het fietscross-terrein. Daarbij kwam de grond vrij die we nodig hebben voor het amfitheater. Ook wordt een trapveldje aangelegd en ingericht met aangepaste doeltjes. Daarnaast hebben we een wandelpad gemaakt, dat straks aansluit op het ommetje.

Het Addingapark draagt bij aan ons woonplezier. De Addingalaan is aanzienlijk verbeterd. Het mooiste vinden we dat het park gerealiseerd is in deze tijd, tegen de krimp en de crisis in. Dat moet ik Koos Eising nageven. Hij weet wie hij moet bena-

deren om dingen financieel voor elkaar te krijgen.

Het park is nog niet af, maar we zijn druk bezig. We werken met een fanatiek team mensen. Het is net als vroeger, toen ook iedereen zich gezamenlijk inzette voor het dorp. Dat is een tijd wel anders geweest. Een jaar of vijftien geleden was dit waarschijnlijk niet gelukt.

Theo Wijma, Westernieland

Heeft u ook een bijzonder, grappig of ontroerend verhaal bij uw Toen(tje)?

Dan kunt u dat mailen, samen met een paar foto's, naar:

r.guikema@landschapsbeheergroningen.nl

Maximaal 100 woorden. Wordt uw verhaal geplaatst, dan ontvangt u een leuke attentie.

Colofon

Nieuwsbrief 21e jaargang
nummer 2/2013
ISSN 1388-0861

Uitgegeven door:

Landschapsbeheer Groningen
Roderwolderdijk 60, 9744 TH Groningen
tel.: (050) 534 51 99
www.landschapsbeheergroningen.nl

Foto's:

Archief Landschapsbeheer Groningen,
tenzij anders vermeld.

De inhoud van de geplaatste artikelen staat onder verantwoording van de auteurs. De redactie heeft daarbij het recht artikelen in te korten of te wijzigen. Voor overname van tekst en/of beeldmateriaal kunt u om toestemming vragen bij de redactie.

Redactie

Ivon Benus
Riek Guikema
Schrijfburo
Andre Eijkenaar

Eindredactie:

Joke Schaapman
Vormgeving:
www.hehallohoi.com

